

FOTO: PIM WOLF

 Grote Stern *Thalasseus sandvicensis*

In Europa broeden Grote Sterns vooral langs de kusten van de Noordzee, de Atlantische Oceaan en de Oostzee. Vaak vestigen ze zich in enkele kolonies van meerdere honderden of duizenden broedparen, bij voorkeur op eilanden en op een afstand van hooguit 25 km van open zee. Vrijwel altijd broeden ze onder de beschermende paraplu van Kokmeeuwen en steeds vaker ook Zwartkopmeeuwen (Deltagebied). Nederlandse broedvogels overwinteren voornamelijk langs de westkust van Afrika. Een klein deel blijft hangen rond het Iberisch Schiereiland of trekt het Middellands Zeegebied in. Het voorkomen in Nederland is voornamelijk beperkt tot april–september, maar elke winter verblijft een klein aantal langs onze kust.

Broedtijd

Voorkomen

Grote Sterns nestelen alleen op eilanden in het Wadden- en Deltagebied, waar ze gevrijwaard zijn van menselijke verstoring en predatie door landzoogdieren. In de Waddenzee gaat het om de historische broedplaats Griend, de Feugelpôle op Ameland en vooral de afgelopen jaren ook eilandjes in de binnendijkse natuurgebieden langs de wadkant van Texel (De Petten, Ottersaat, Wagejot en Utopia). Grote kolonies in het Deltagebied zijn de Hooge Platen in de Westerschelde, Markenje in het Grevelingenmeer en de eilanden in het Haringvliet (Scheelhoek en Slijkplaat). Kleinere vestigingen liggen op de eilandjes in de Flaauwers- en Suzanna's Inlagen langs de zuidkust van Schouwen en op het Zuidgors in de Westerschelde. Een deel van deze broedgebieden is speciaal aangelegd, of wordt periodiek onderhouden, om kustbroedvogels zoals Grote Stern blijvend te kunnen herbergen.

De Grote Stern staat bekend om zijn nomadisch karakter (Stienen 2006), waardoor de lokale aantallen van het ene op het andere jaar soms enorm veranderen en nieuwe broedgebieden snel worden gevonden. In de atlasperiode werd op 14 locaties gebroed maar die waren niet allemaal jaarlijks bezet. Daardoor geeft de verspreidingskaart een wat geflatteerd beeld. Per jaar werden 7–12 kolonies gebruikt, waarvan telkens 7–8 met meer dan 100 paren.

De Nederlandse populatie omvat momenteel 14.850–18.250 broedparen. Dat is een forse toename ten opzichte van de periode rond 1975 (4400–5600). Destijds was de populatie nog herstellende van een *crash* in de jaren zestig door vergiftiging in de kustwateren met chloorkoolwaterstoffen (Brenninkmeijer & Stienen 1992). Ten opzichte van 1998–2000 (14.200–17.300 paren) bleef de stand ongeveer gelijk. Doorgaans is de populatie in de Delta kleiner dan die in de Waddenzee,

BROEDVOGELS

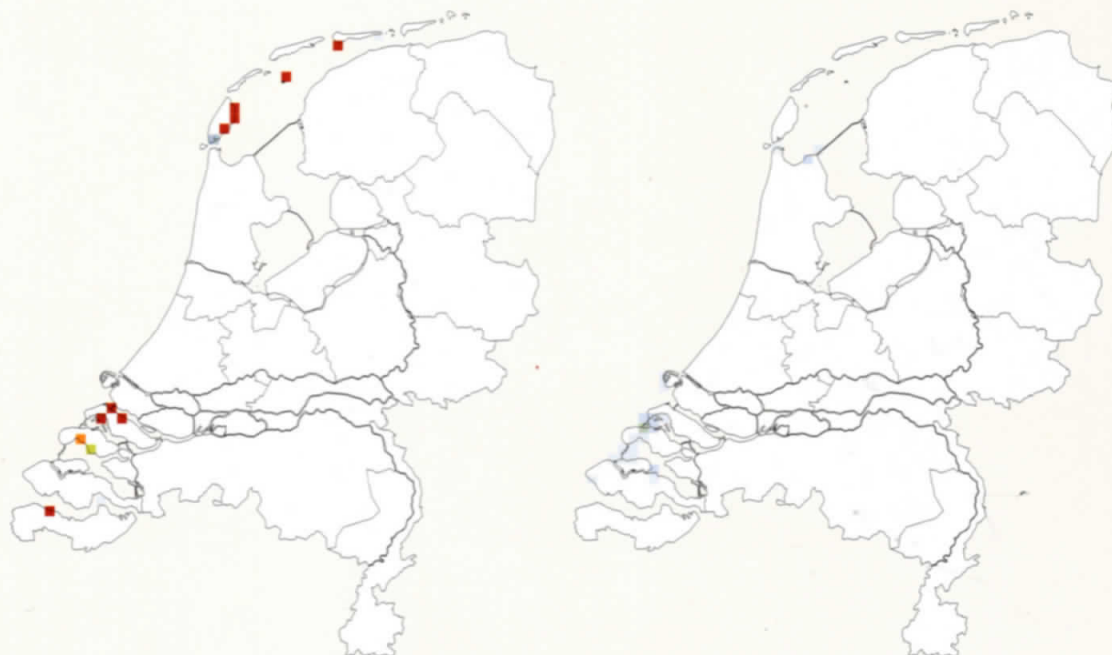
> Aantal broedparen per atlasblok 2013-2015.

■ aanwezig	■ 51-100 (1)
■ 1-3 (2)	■ 101-250
■ 4-10	■ 251-500 (1)
■ 11-25 (1)	■ 501-1000
■ 26-50	■ >1000 (9)

WINTERVOGELS

>> Aantal wintervogels per atlasblok 2013-2015.

■ aanwezig	■ 51-100
■ 1-3 (14)	■ 101-250
■ 4-10 (5)	■ 251-500
■ 11-25	■ 501-1000
■ 26-50 (1)	■ >1000

alleen in 2013 was dat niet het geval. Sinds 1973 broedt gemiddeld 37% van de Nederlandse populatie in de Delta en de rest in het Waddengebied.

Veranderingen

De huidige verspreiding is gelijk aan die rond 1975, hoewel er toen ogenschijnlijk op meer plaatsen werd gebroed (20 atlasblokken waarschijnlijk/zeker broedend, ten opzichte van 14 in de recente atlasperiode). Grote Sterns wisselen echter frequent van broedplaatsen zodat dit beeld vertekend is; de eerste atlasperiode omvatte vijf broedseizoenen, de laatste drie. Het aantal broedplaatsen per jaar is sinds 2004 juist gegroeid door aanleg van nieuwe broedplaatsen op Texel, in het Haringvliet en de inlagen langs de zuidkust van Schouwen.

Vanaf begin twintigste eeuw tot in 2011 was Griend het belangrijkste bolwerk. In 2003–2005 nestelden hier nog zo'n 11.000 paren, maar in 2015 resteerden er maar 1720. Andere Waddeneilanden werden juist belangrijker voor Grote Sterns, in eerste instantie de Feugelpôle op Ameland (sinds 2005 jaarlijks bezet, maximaal 5000 broedparen in 2007) en vanaf 2014 de deels nieuw aangelegde binnendijkse gebieden op Texel (maximaal 7750 paren in Utopia in 2015). Andere Waddeneilanden werden na 2007 verlaten. In het Deltagebied nestelen Grote Sterns sinds 2004 vrijwel jaarlijks op de vogeleilanden in het Haringvliet (maximaal 3307 paren in 2012) en de inlagen langs de zuidkust van Schouwen. Daarnaast blijven de Hooge Platen in de Westerschelde (2100–2500 paren in 2013–2015) en Markenje in de Grevelingen (330–3800 in dezelfde periode) belangrijk voor de populatie in het Deltagebied. De Hompelvoet in het Grevelingenmeer is sinds 2003 niet meer geschikt voor Grote Sterns.

Winter

Voorkomen

Winterwaarnemingen zijn bijzonder, maar wel een jaarlijks terugkerend verschijnsel. De meeste waarnemingen worden gedaan in het Deltagebied, incidenteel ook in de (westelijke) Waddenzee. In de atlasperiode ging het om naar schatting 15–30 vogels.

Veranderingen

Het overwinteren van Grote Sterns in Nederland, en dan speciaal het Deltagebied, werd al gesignaleerd in de jaren zeventig. Ouweneel (1989) noemt voor de winters van 1972/1973–1988/1989 een aantal van 1–14 exemplaren, voornamelijk in de omgeving van de Brouwersdam. In de jaren negentig werden minder Grote Sterns gezien, maar recent neemt het aantal waarnemingen weer toe. Er wordt vermoed dat het vooral om broedvogels uit de Delta-populatie gaat (Ouweneel 2013).

Eric Stienen

Summary

Sandwich Tern bred with on average 16,800 pairs in 2013–2015, distributed over 14 coastal colonies in the Wadden Sea and the Delta area. Due to creation and management of new sites the number of occupied breeding locations has increased since 2004. Although the newly developed sites successfully attracted (large) numbers of Sandwich Terns, total breeding numbers remained at the same level. Winter observations are scarce, but annually recorded.

Grote Stern

vogelatlas.nl/grote-stern

Broedparen

14.850-18.250

Winteraantallen

15-30

BEZETTE BLOKKEN

broeden

1973-1977 (1%)

1998-2000 (1%)

2013-2015 (1%)

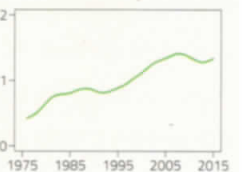
winter

1979-1983 (1%)

2013-2015 (1%)

TRENDS IN AANTALLEN

broeden

- ☆ Bureau Waardenburg; Natuurmonumenten; NLGO
- ☆ Natuur- en Landschap Goeree-Overflakkee
- ☆ Kees de Kraker

VERANDERING BEZETTE BLOKKEN BROEDVOGELS

Broedzekerheid per atlasblok

<<< broedzekerheid 1973-1977

- mogelijk (7)
- waarschijnlijk, zeker (20)

<< broedzekerheid 1998-2000

- mogelijk (2)
- waarschijnlijk, zeker (15)

< broedzekerheid 2013-2015

- mogelijk (1)
- waarschijnlijk, zeker (14)